

Termozgások dinamika I (80x80 cm, akril-vászon 2016)

Serényi H. Zsigmond kiállítása a Szépháromban

Serényi H. Zsigmond évtizedek óta, amióta rátalált a saját hangjára – zenélhet-e a forma? Bizony, zenélhet – a saját útját járja. Következtesen. Semmitől sem megingatva. Beköltözött a mértani rend fehérjébe, később a szürkével és a feketével is kacérkodva, mintha számára megnyugvást csupán az elegánsan kimért téralakzatokkal való, munkának is komoly játszadozás hozna. Az égisz feszített (kereszt-variációk), s az újabb időkben a labirintusban való bolyongást sem kihagyó út azért érdekes, mert benne a konstruktív léttapasztalat mint élmény valaminő visszafogott, a harmóniát valósággal muzsikának értékelő érzélemvilággal egyesül.

Elsőbben furcsának hathat ez a megállapítás, hiszen a mértanian kiszámított alakzatok – osztott térstruktúrák, vertikális tengelyek mentén épülő formák, tér-diagonálisok – úgy tapadnak, feszes húrral, hidegen a vászonra, hogy csupán a pedánsan rendezett rend tűnik a szemünkbe. A vonalháló rácsaiban megképződő világ csendje. A mindent magában foglaló, s ezért a végtelenség érzetét keltő fehér szín méltósága. Amely a káoszról való kiemelkedést – kitörést! – és a véghetlen tisztaságra való törekvést éppúgy jelentheti, mint némely távoli kultúrákban a fájdalommal teli gyászt.

Ám mindezek mögött, ezért szellemi nemcsak alkotástechnikai a kaland, ott az a vibráló,

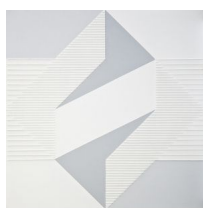
érzelmileg sosem közömbös, invenciót invencióra halmozó képzeletfutam – a lélek teres tágassága –, amelynek töltését egyik oldalról a mítoszi gondolkodás, magyarul a Biblia jelképrendszere adja. Hogy csak az Elkülönített tér I.-et (2004) vegyük! Hát persze, hogy sarkalatos elem (nomen est omen) a négyzet négy sarkának sötétszürkével való lezárása; és a kereszt-formán belüli sima és vonalpárhuzamosokkal díszített felületek aránya is döntő jelentőségű (nem beszélve az általuk „körberajzolt” mértani síkidomról).

Ám akárhogyan is van, a fókuszban, vagyis a négyzet közepén a Megfeszített golgotai szenvedését-halálát szimbolizáló kereszt áll. Tudatosan vagy a mértani alakzatokat összepárosító játék lendületében önműködő ösztönszerűséggel történt-e a szerkezet ilyesfajta jelképpé tágítása, teljesen mindegy – Serényi H. Zsigmond mérnöki rendszerében valószínűleg az előbbinek van létjogosultsága –, a lényeg a középpont kisugárzásán van. A nagyon is dörömbölő csend – érettetek feszítettem meg! – üzenetén.

Minthogy a mértani alakzatok variációja, a síkon elhelyezkedő elemek egymáshoz való viszonya, a négy égtáj körüli, csak látszólag találomra történt kirajzása szinte végtelen, egy szinte naplószerű – a vázlatok vázlatát is pontosan rögzítő – bejegyzés, mint alap sokat segíthet a különböző szerkezeti rendeket külön-külön is egésznek tartó véglegesítésben.

Serényi H. Zsigmondnak, mert az érzelmi karaktereket is csaknem mindig fölülírja a mérnöki pontosság, ezer ilyen, a szerkezeti rendet rögzítő vázlata van. Gyakorlatilag ezeknek a kibontása, pontosabban vászonra vitele nyomán születik meg a kép. Drámai furcsaság: finoman kicentizett síkjaiban leginkább a térképzet megannyi formája – távolról valahol a szimbólumba rejtett szabadságra való törés – izgatja (Diagonálisan megtört tér – 2016; Elkülönített tér – 2017; Konstruktív térforma – 2017; Osztott térstruktúrák I.-II. – 2017; Térkapcsolatok – 2018).

A hegyesen becsapódó fél- (mert megszakított) diagonális rendbe szerveződő derékszögek, legalább is a kép címből ítélve, valaminő összecsapást sejtetnek (Küzdőtér – 2010), ám ha figyelmen kívül hagyjuk a kollekciónban szinte egyedüli ilyesfajta megnevezést, akarva-akaratlan a József Attila-i filozofikus törvényszerűségek „szöveghű”, egzakt ábrázolása áll előttünk: „Akár egy halom hasított fa, / hever egymáson a világ, / szorítja, nyomja, összefogja / egyik dolog a másikat / s így mindenik determinált...” (Eszmélet).

Diagonálisan megtört tér
(80x80 cm, akril-vásznán 2016)

Korábban eme konstrukciós, feszes vonalakból épített „világszabadság” rejtetten is valós érzelmi érzetét említettem. Vagyis, hogy eme mértani hidegségű „fűszál-katedrálisokban” miképp válik a harmóniából s olykor a díszharmóniából az önkifejező én parancsára zene. Most viszont, nem megtagadva az előbbi hitelét, az akril-vásznak, illetve az olaj-vásznak (Térdívizió – 2004, Elkülönített tér I.-II. – 2004; stb.) és olaj-fatáblák (Térdiagonális; Térszerkezet – mindkettő 2011) felületi húrozásában (ragasztott zsinór) megtestesülő gondolati, összetettségekben is imponáló tágasságra emlékeztetnék. A nyitott és zárt struktúrák, a horizontális és vertikális mentén szerveződő formaalakzatok, a színek (fehér, fekete, szürke) dinamikájában leledző feszültségek kompozíciós gazdagságában megnyilvánuló, a tér-idő absztrakciójának is nevezhető erőre.

Ha az építőművészetre jellemző statikai egyensúlyok indítják meg a festőművész képzeletét, akkor ott a Képarchitektúra III.-IV. (2017) feszesen hangsúlyos négyzetein belüli térmegjelölő gesztusok – a fekete és fehér közötti vibrálás – kontrasztban jelentkező dinamikája. (Ez a hatás egy friss alkotáson, a 2018-as Város – Kép – Tér című nagyméretű diptichonon is érzékelhető.) Ha pedig a mítoszi kitekintés felé „hajózik” a sok mindenből, elsődlegesen természetesen a műveltségélményből táplálkozó ihlet, akkor a modern korunk összevisszaságát szimbolizáló labirintus vége nincs zárt folyosóinak, termeinek a megjelenítése a cél.

Hogy a görög mitológiát idézzem, nem Daidalosz, az építő ezermester ténykedik, akadályt állítván Minótaurosznak, a knósszoszi királyi palotában, hanem Serényi H. Zsigmond fűzi tovább gondolati sorsfonalát. Egy egyszerűbb szerkezetben már fölillantódott a bezártság, a kiüttalan útkeresés mint téma (Labirintus – Kép, 2013), ám eme fenyegetettséget hatványozottabban mutatja a Város – Kép– Tér levegőtlensége, szerkezeti elemeinek a zsúfoltsága.

Azt nem mondanám, hogy minőségi fejlődésről van szó, mert akkor alulértékelném a korábban született festményeket – amelyeknek a 2014-es Elkülönített tér I.-től a Vertikálisan osztott formák I.-IV.-ig (2017) itt is gazdag a tárháza –, de azt igen, hogy az újra való törekvés az alkotót nem hagyja nyugodni. Ezért is várhatunk tőle újabb izgalmakat.

Szakolczay Lajos